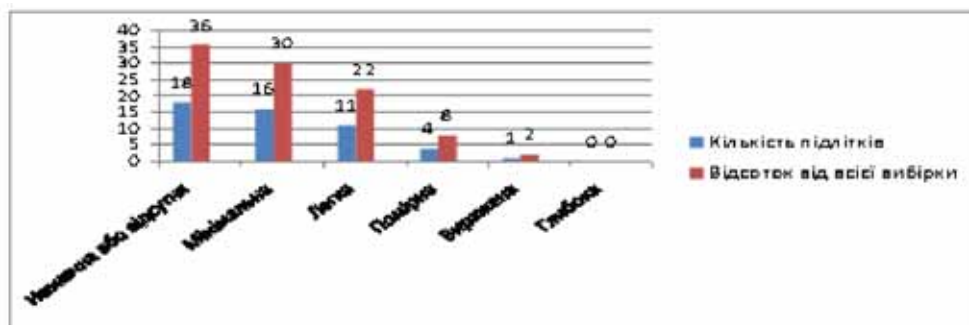

Зведені результати дослідження за методикою виявлення рівня депресії В. А. Журової представлені на діаграмі 2.

Діаграма 2

Рівні репресивності у підлітків за методикою В. А. Журової

Якісний аналіз результатів дослідження показав, що у більшості досліджуваних депресія відсутня, проте виходячи із середнього значення приблизно для 21 % від загальної вибірки характерна легка депресія. Після проведення бесіди із учасниками тестування ми виявили такі причини виникнення депресії:

- Переїзд на нове місце і зміна звичної обстановки, у тому числі і школи (4 учнів);
- Смерть домашнього вихованця (1 учениця);
- Розлучення батьків, що призводить до браку належного спілкування між батьками і дітьми (7 учнів);
- Невдачі в школі (10 учнів).
- Взаємини з іншими дітьми (ізоляція в учнівському колективі), (3 учнів);
- Гормональні зміни в період статевого дозрівання (інші учні);

У ході бесіди ми встановили, що підлітки перебувають у постійній емоційній напрузі; на них тиснуть два важливих чинники – суспільство та кардинальні зміни у перебудові власного організму. Підлітки ще не можуть адекватно оцінити ситуацію і прийняти правильне рішення, тим більше в депресивному стані. Шукаючи підтримку і допомогу, вони, на жаль, не завжди її одержують і тому часто стають на хибний шлях. У зв'язку з цим дуже важливим є профілактика виникнення депресії та вчасна допомога підліткам, які її потребують.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігун Неля Суб'єктивні образи депресії у підлітків як предмет психологічної рефлексії/ Неля Бігун// Психологія і суспільство. – 2007. - №3. –С.108-114.
2. Литовченко Н. Ф. Психокорекція депресій у підлітковому віці/ Н. Ф. Литовченко Т. Г. Здоровець// Практична психологія та соціальна робота. – К., 2007. - №4. – С. 40-50.
3. Нечерда В. Депресія – хвороба майбутнього/ Нечерда В.// Науковий світ + Атестаційний вісник, 2006. - №12. – С. 14-15.
4. Подільський, А. І. Діагностика підліткової депресивності [Текст] / А.І. Подільський, О. А. Ідобаєва, П. Хейманса. - СПб.: Пітер, 2004. - 202 с.
5. Юрченко В. М. Психічні стани людини: системний опис/ В. М. Юрченко. – Рівне, 2006. – 574 с.

Мадзар М.

Науковий керівний – проф. Кваша В.І.

ЕКОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ БАТРАХОФАУНИ ТА ГЕРПЕТОФАУНИ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «МЕДОБОРИ» ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Актуальність роботи заключається у вивченні еколого-біологічних особливостей батрахофауни та герпетофауни в околицях природного заповідника «Медобори» Гусятинського району Тернопільщини.

Мета роботи передбачає комплексний аналіз фауністики і життєвого циклу земноводних і плазунів природного заповідника «Медобори», та розкриття екології окремих

видів земноводних і плазунів, морфометричних параметрів тіла і внутрішніх органів та морфобіохімічних показників організмів.

Об'єкт дослідження – формування біолого-екологічних особливостей земноводних і плазунів природного заповідника «Медобори».

Предмет дослідження – батрахофауна і герпетофауна екосистем заповідника «Медобори».

Наукова новизна результатів дослідження. Вперше в екосистемах заповідника «Медобори» Гусятинського району Тернопільщини вивчено еколого-фауністичні особливості представників земноводних і плазунів регіону, їх видовий склад і особливості життєвого циклу.

Матеріали і методи дослідження

Основні завдання роботи вирішувалися шляхом використання зоологічних (параметри), статистичних (математична обробка), аналітичних (огляд літератури) методів досліджень.

Дослідження земноводних і плазунів проводили на базі заповідника «Медобори». Для цього здійснювали періодичні виїзди в різні сезони. Видовий склад земноводних і плазунів заповідника «Медобори» багатий і різноманітний.

Численість земноводних і плазунів вивчали маршрутним методом (характеристика маршрутів та методики обліків подано у розділі 2 книги 2 Літопису природи). Обліки плазунів та земноводних проводились на двох облікових маршрутах МГ-1 та МГ-2.

Під час обліків на протязі активного періоду на герпетологічному маршруті МГ-1 виявлено 7 видів земноводних та 2 – плазунів.

В активний період на обліковому маршруті МГ-2 виявлено 2 види плазунів та три види земноводних. Наймасовішим з них була ящірка прудка, хоча її чисельність порівняно з минулим роком знизилась наполовину. Обліковано 42 особини, що становить 89,3% від загальної кількості тварин, облікованих на даному маршруті.

Морфологічні показники опрацьовували за загальноприйнятою методикою.

Дослідження проводилися на представниках класу Амфібії, ряду Безхвості (Ecaudata), родини Справжні жаби (Ranidae – озерна, ставкова, трав'яна). Моніторинг і заміри та аналітичні дослідження проводилися на базі біотопів околиць заповідника «Медобори» за розробленою схемою табл. 1;2.

Таблиця 1

Схема досліджень земноводних

Вид	К-ть (n)	Стать	Біотоп	Морфометричні параметри									
				L	Ltc	Lc	Dro	Dno	Lo	Spn	F	T	Dp
Жаба озерна (Ranaridibunda)	4	♂	Ставок	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	4	♀		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Жаба ставкова (Ranaesculenta)	4	♂	Ставок	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	4	♀		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Жаба трав'яна (Ranatempogonia)	4	♂	Біотоп (луки)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	4	♀		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Таблиця 2.

Схема екологічних досліджень земноводних

Вид	Параметри дослідження активності			
	добова	сезонна	Мінімальна при t, °C	об'єкти харчування
Жаба озерна (Ranaridibunda)	Цілодобово і денно на суші і у воді в різні життєві цикли	В розрізі місяця і декади	Середовища води і повітря	На суші і у водоймах
Жаба ставкова				

ХІМІКО-БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

(Ranaescuienta)			
Жаба трав'яна (Ranatemporaria)			

В процесі досліджень вивчалися такі показники:

Морфо метричні параметри тіла земноводних шляхом замірів лінійкою та штангенциркулем з послідовним вираховуванням індексів тіло будови у амфібій.

Проміри:

- Lc – відстань від рота до потилиці;
- L – відстань від морди до анального отвору;
- Ltc- ширина голови;
- Dro – відстань від рота до переднього краю ока;
- Dno – відстань від ніздрів до переднього краю ока;
- L – довжина очної щілини;
- Spr – відстань між повіками;
- F – довжина стегна;
- T – довжина гомілки;
- Dr – довжина переднього пальця задньої кінцівки.

● Індекси:

- $\underline{L}$ тулубно-головний;
- Lc
- $\underline{L}$ тулубово-гомілковий;
- T
- $\underline{F}$ стегново-гомілковий.
- T

- маса тіла досліджуваних представників земноводних шляхом звужування на терезах;
- лінійні параметри окремих внутрішніх органів і шлунково-кишкового тракту земноводних шляхом замирювання лінійкою і штангенциркулем;

- окремі гематологічні показники земноводних (вміст гемоглобіну, еритроцитів і кислотна ємкість крові) – еритрогеметрі EG – 1 та за Неводовим, лейкоцити – в камері Горєва [3;4];

- абіотична характеристика екосистем шляхом моніторингу, замірів та використання даних міської гідромедслужби і санепідемстанції;

- визначення еколого-етологічних особливостей земноводних шляхом хронометричних спостережень за добовою активністю (три рази на добу протягом двох діб, на протязі декади), сезонна активність (протягом 3-6 місяців в розділі декад); активність земноводних залежно від температури повітря та води; особливості живлення в розділі видів.

Результати досліджень оброблені математично з вивченням за формулами [3;4]:

Результати дослідження

Отже, ставкова жаба обох статей водойм регіону мала найменші морфометричні параметри тіла, а трав'яна - найбільші. Тулубно-головний індекс самок ставкової, трав'яної та озерної жаб порівняно із самцями видів відповідно вищий на 8,8%, 1,0% та менший на 14,8%, а стегно-гомілковий індекс у обох статей всіх видів практично однаковий.

У гідроекосистемах регіону околиць заповідника «Медобори» маса самок озерної, трав'яної і ставкової жаб порівняно із самцями вища відповідно на 9,7; 35,4 та 13,3%. Найвищу масу тіла мають самки і самці трав'яної жаби.

Маса кишечника і шлунка самок і самців трав'яної жаби водойм регіону найвища, а у самок ставкової – найнижча, тоді як довжина кишечника з шлунком найбільша у самок і самців озерної жаби (181 мм) проти 125,5 – 128,3 мм – у ставкової.

Найвищий вміст еритроцитів був у крові самок озерної жаби (на 30,8%), а у самців озерної жаби, порівняно із ставковою, цей показник перевищував на 16,6%. Вищою була і кислота ємкість крові самок озерної жаби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акимущин И. Мир животных./И.Акимущин– М.: Мысль, 1989. – 463 с.

2. Кармошев Н.И. Современные биохимические методы исследования в ветеринарии и зоотехнии./Н.И. Кармошев- М.: Колос, 1971.288 с.
3. Карташев Н.Н. Практикум по зоологии позвоночных./Н.Н. Карташеви др. – М.: Высшая школа, 1981. – 201 с.
4. Самарський С.Л. Зоологія хребетних./С.Л. Самарський– К.: Вища школа, 1984. – 185с.
5. Татаринів К.А. Фауна хребетних заходу України./К.А. Татаринів. Львівський університет, 1973. – 255с.
6. Літопис природи. Книга 2,1991-1992. Розділ 2. – Гримайлів, 1991-1992. с. 200.

Копаниця Л.

Науковий керівник – доц. Дідора М. І.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПОСОБІВ ВПЛИВУ НА ЛЮДИНУ В ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ

Актуальність проблеми: Життєдіяльність людей пов'язана із соціальним впливом, тобто з обставинами, в яких люди взаємодіють і здійснюють вплив на поведінку один одного. Психологічний вплив дозволяє змінити стан людини, психічні процеси і властивості особистості. Він є безперечним атрибутом процесу спільної діяльності людей. Психологічний вплив відіграє важливу роль в процесі формування і функціонування всіх явищ суспільної психіки. Вміння чинити вплив та уникати небажаного – є обов'язковою умовою успішної соціалізації.

Аналіз наукових досліджень: Значущість проблеми взаємодії висвітлюється у працях багатьох вітчизняних (Г. Андрєєва, О. Бодальов, А. Деркач, Є. Доценко, Г. Ковальов, О. Ковальов, В. Куліков, Б. Ломов, С. Максименко, В. М'ясіщев, В. Ольшанський, К. Платонов, В. Рибалка) і зарубіжних дослідників (Р. Бейлз, Т. Клаус, Р. Кратчфілд, Дж. Морено, Т. Парсонс та інші). Різним аспектам проблеми впливу присвячені дослідження Є.Л. Доценка, Г.О. Ковальова, І.П. Манохи, О.В. Сидоренко, В.О. Татенка, Ф. Зімбардо, Д. Майерса, С. Мілграма, Р. Чалдіні та ін.

Мета роботи: Дослідити особливості здатності учнів піддаватись психологічному впливу та чинити вплив на інших.

Виклад основного матеріалу:

Аналіз наукових джерел (Ф. Зімбардо, В. Куліков, Г. Ковальов, Б. Ломов та ін.) показав, що психологічний вплив у межах взаємодії людини з людиною (особистість з особистістю) у спілкуванні розуміється як міжособистісний психологічний вплив, що є невід'ємним атрибутом нашого повсякденного життя. Міжособистісний психологічний вплив може досягнути бажаних результатів тоді, коли суб'єкт впливу володіє набором спеціальних, професійних умінь: уміння визначати і формулювати конкретні цілі й завдання впливу, які враховують вимоги суспільства чи аудиторії; вміння швидко розбиратися в тих людях, на яких повинен спрямовуватися вплив, розуміти їх психологічні особливості та стан; уміння вибирати найбільш ефективні способи і прийоми психологічного впливу, враховуючи при цьому мету і особливості того, на кого він спрямований. Розрізняють спрямований (прямий) і неспрямований (непрямий) вплив. У першому випадку суб'єкт ставить перед собою завдання досягти певного результату від об'єкта впливу, що проявляється зазвичай у переконанні, навіюванні і маніпулюванні, а в другому — подібне завдання не ставиться, однак ефект впливу виникає, проявляючись передусім у дії зараження та наслідування займає значне місце в загальній психології й у психології особистості [4].

— **Переконання.** Переконавання передбачає "м'який" вплив на індивіда, який має на меті радикально скорегувати його погляди, щоб цим вплинути на подальшу поведінку. Соціально-психологічний механізм переконання передбачає, з одного боку, цілеспрямований, усвідомлюваний характер впливу, застосування аргументів і фактів, дотримання логіки доведення і обґрунтування, апелювання до істинності і значущості, а з другого – свідоме, уважно-критичне ставлення реципієнта до змісту інформації, що йому пропонується, і до способу її подання [5].

— **Навіювання.** Протилежним переконанню по своєму механізму є навіювання – процес психічного впливу на людину при ослабленому контролі його свідомості і некритичній оцінці змісту сприйманих повідомлень. Ефективність навіювання визначається: